

Utbildningsinspektion i Furudals skola, förskoleklass och grundskola F-9

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Furudals skola	Antal barn/elever
Förskoleverksamhet	22
Skolbarnsomsorg	25
Förskoleklass	8
Grundskola	139

Furudals skola som ligger några mil norr om Rättvik omfattar verksamhet från förskoleklass till och med årskurs 9. Eftersom flertalet av eleverna bor i de omkringliggande byarna åker många skolskjuts. Till rektorsområdet hör även förskoleverksamhet och fritidshem. Skolan har en ishockeyprofil.

Ledningsorganisationen består av 0,9 rektorstjänst och 0,375 assistenttjänst. Skolans pedagogiska personal består av 11,1 lärartjänster (15 personer), 5,6 elevassistenttjänster (7 personer) och 1,9 fritidshemspersonal (2 personer). Skolan har tillgång till studie- och yrkesvägledare, kurator och skolsköterska men saknar psykolog och behörig speciallärare/specialpedagog. Ansvaret för den specialpedagogiska undervisningen ligger hos en av lärarna som har läst 20 poäng specialpedagogik. Därutöver kan tillkomma stöd i form av assistenter som fördelas av en kommungemensam grupp eller specialpedagogiskt stöd från det kommunövergripande elevvårdsteamet. Det specialpedagogiska stödet från elevvårdsteamet motsvarar ca 8 timmar.

Den pedagogiska personalen och eleverna är indelade i arbetslag F-3, 4-6 och 7-9 men arbetslagsledare eller motsvarande saknas. Den ansvarige läraren i varje klass benämns gruppchef. Förskoleklassen har i och med höstterminen 2004 lokalmässigt integrerats i anslutning till de båda 1-3:orna. De elever som går i årskurs 5 har fördelats på årskurserna 4 och 6. Därav är klassbeteckningarna 4-5 och 5-6. Årskurserna 7, 8 och 9 arbetar åldershomogent, främst i kärnämnen. För övrigt arbetar man åldersintegrerat i ett A och B-spår i perspektivet 7-9.

Skolans lokaler är från 1960-talet men har under de senaste åren genomgått en omfattande renovering. Renoveringen är nu i slutfasen och kommer att avslutas i och med att eleverna i årskurserna 7-9 flyttar in i sina lokaler i slutet av höstterminen 2004.

Efter årskurs 9 fortsätter flertalet av skolans elever till kommunens gymnasieskola men en del också till andra gymnasieskolor i samverkansområdet.

Genomförandet av inspektionen i Furudals skola

Skolverket sände den 3 maj 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Furudals skola har bestått av undervisningsråden Andreas Bergh och Anna Bergstedt Nordqvist. Besök i Furudals skola inleddes den 14 september och avslutades den 15 september 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Furudal, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Furudals skola genomfördes formella intervjuer med rektor, pedagogisk personal, elever samt föräldrar. Besök gjordes i förskoleklassen och samtliga årskurser.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Enligt skolans kvalitetsredovisning görs bedömningen att skolplanens mål om trygghet, hälsa och glädje är uppfyllda samt att målen om demokratisk fostran huvudsakligen är uppfyllda. Den bild som inspektörerna har fått utifrån inspektionen är annars att frågor om demokratiuppdraget och värdegrundsarbetet inte är något som brukar diskuteras och samordnas mellan skolans olika lärare. Snarare hänvisar lärarna till att man har ”med sig detta i sitt möte med eleverna” (se vidare under rubrik 3, Arbetsmiljö och delaktighet).

I praktiken förekommer dock ett arbete som i många fall också innehåller positiva kvaliteter. Exempelvis uppger den personal som arbetar med de yngsta eleverna att ett värdegrundsarbete försiggår hela tiden, såväl i fortlöpande diskussioner i klassrummet som i anslutning till händelser som skett exempelvis på raster. De äldre elevernas upplevelse är däremot att samtal med koppling till normer och värden främst förs på förekommen anledning, exempelvis då konflikter uppstår, men att demokratifrågor i form av undervisning eller diskussioner om värdegrund, jämställdhet eller rasism är något som skolan inte arbetar särskilt aktivt med. Trots detta tycker eleverna att stämningen på skolan är god och menar att kränkande behandling inte förekommer även om vissa elever kan känna sig ensamma.

Sammanfattningsvis konstaterar inspektörerna att eleverna uppger att de känner sig trygga i sin skola. Inspektörerna bedömer att arbetet med normer och värden, värdegrund och demokrati är godtagbart men vill framhålla vikten av att ständigt diskutera och utvärdera i vilken mån arbetet leder mot målen.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Enligt skolans egen sammanställning av resultatet från de nationella proven i årskurserna 5 och 9 uppnådde samtliga elever kursplanemålen i svenska och engelska. Två elever i årskurs 5 och en elev i årskurs 9 nådde inte målen i matematik.

Statistik från Skolverket och SALSA¹ visar att drygt 78 procent av de elever som slutade årskurs 9 år 2003 nådde målen i alla ämnen. Motsvarande siffra för kommunens andra skola med grundskolans senare årskurser, Rättviksskolan, är ca 11 procent högre. Båda skolorna ligger dock högre än snittet för riket som är ca 75 procent. Vid en jämförelse med det enligt SALSA "förväntade värdet" (se fotnot 1) visar statistiken för år 2003 att 4 procent fler av Furudals elever i realiteten nådde målen än enligt det statistiskt beräknade förväntansvärdet.

Utifrån ovan redovisad statistik är inspektörernas bedömning att Furudals skola uppnår ett gott kunskapsresultat men att skolan bör utveckla den systematiska uppföljningen så att denna omfattar även andra ämnen samt hur eleverna utvecklas i förhållande till läroplanen och kursplanernas mål att sträva mot. Skolan bör även diskutera vilket utrymme olika kunskapsformer ges i undervisningen. I läroplanen Lpo 94 är kunskapsformerna formulerade som fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Inspektörernas bedömning är att detta inte är något som aktivt har diskuterats på Furudals skola.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Furudals skola uppvisar goda resultat enligt den redovisade betygsstatistiken men att det är viktigt att diskutera vilket utrymme olika kunskapsformer ges i undervisningen.

¹ För att få en mer nyanserad bild av skolors betygsresultat än enbart genom att tillhandahålla de faktiska betygsresultaten som skolor uppnår, har Skolverket utvecklat Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala SambandsAnalyser - Salsa. Verktyget jämför i en statistisk modell kommuners och skolors faktiska betygsresultat avseende "andel elever som uppnått målen" respektive "genomsnittligt meritvärde" med ett modellberäknat värde. I denna beräkning tas hänsyn till bakgrundsfaktorer som föräldrars utbildningsnivå, andel elever med utländsk bakgrund och fördelning pojkar/flickor i kommuner och skolor.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Ordningsregler

I den lokala arbetsplanen finns ett avsnitt där skolans ordningsregler presenteras. Det finns regler för olika områden så som: klassrum, uppehållsrum och korridorer, matsal, bussar och skolgården. Av de till antalet tämligen omfattande (31 st.) och detaljerade reglerna framgår bland annat att eleverna skall komma i tid, inte kladda på anslag och väggar, inte ta mer mat än man orkar äta upp och endast gunga en person i taget på varje gunga. Vidare finns ett pricksystem som tillämpas om elever "trots tillrättavisning av någon i personalen ej följer ordningsreglerna". Vissa överträdelser som sen ankomst och glömda böcker kan ge en prick utan föregående tillrättavisning. När en elev har fått tre prickar tas kontakt med hemmet och eleven får sitta kvar en timme. Av skrivelsen framgår också att all personal har rätt att sätta prickar.

Eleverna i förskoleklass och årskurs 2 har ritat och skrivit till de regler som gäller för respektive klass. De tycker att det finns mycket regler på skolan men menar att dessa i praktiken inte fyller någon större funktion då det oftast ändå är fröknarna som bestämmer.

De äldre eleverna känner till att det finns olika ordningsregler och ett pricksystem men har inte själva deltagit i utarbetandet av dessa. Vid ett tillfälle tyckte dock elevrådet att olika lärare förhöll sig olika till skolans regler och tog därför initiativ till en diskussion kring detta.

Enligt de intervjuade lärargrupperna har skolans ordningsregler successivt vuxit fram och reviderats. Även om dessa inte är något som man arbetar aktivt med tillsammans med eleverna upplever en del lärare att det är en trygghet att ordningsreglerna finns. Pricksystemet används främst för att vid behov göra markeringar.

Inspektörerna bedömer att skolan behöver föra en diskussion kring de motiv som ligger bakom systemet med ordningsregler och att relatera detta till läroplanens formuleringar om demokratiuppgiften. Exempelvis anges i läroplanen att "skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet".

Arbete mot kränkande behandling

Som exempel på förebyggande arbete mot kränkande behandling har skolan presenterat ett arbete som några elever gjort vilket resulterat i en film om mobbning. Detta arbete resulterade bland annat i att eleverna fick ta emot ett

kulturstipendium från den lokala Rotaryklubben för att ”genom framgångsrikt arbete ha förbättrat klimatet på skolan”.

Av skolans mobbningsprogram ”Att stoppa mobbning går” framgår att Furudals skola arbetar efter ”Farstamodellen”. Förutom det ansvar som varje grupp- föreståndare har så finns en särskild arbetsgrupp mot mobbning där kurator har det övergripande ansvaret. Då programmet inte omfattar andra former av kränkande behandling än mobbning vill inspektörerna uppmärksamma skolan på att detta behöver revideras. Av handlingsprogrammet bör även framgå att föräldrarna får sin rätt till information tillgodosedd i samband att kränkningar eller mobbning förekommer. För övrigt bedömer inspektörerna att skolans arbete mot kränkande behandling har positiva inslag i det praktiska arbetet.

Inflytande för elever och föräldrar

Skolans elevråd, som består av representanter från samtliga årskurser, träffas en gång per månad. På varje möte skrivs protokoll som också anslås. En av skolans lärare/assistenter deltar alltid. Ett problem som elevrådet brottas med är att inte alla klasser har genomfört klassråd inför elevrådsmötet. Konkret har elevrådet bland annat bidragit till verksamheten genom att arrangera temadagar. För att de skulle kunna ta sådana initiativ tilldelades elevrådet en egen budget förra läsåret. För de pengarna valde de yngsta eleverna att åka och bada, årskurserna 4-6 besökte Stiernhööksgymnasiet och de äldre eleverna hade ”Sex- och kärleksdagar”.

Skolans föräldraförening består av en föräldrarepresentant från varje klass. När de träffas handlar diskussionerna mycket om skolgård, utemiljö och lovaktiviteter. De har också kontakt med rektorn om olika aktuella problem, exempelvis droganvändning. Varannan månad träffas hela den större gruppen och en gång per månad sammanträder styrelsen. Dessutom inbjuds de till Barn- och utbildningsnämnden (BUN) två gånger per år. Föräldrarna tycker själva att deras förening fungerar bra.

Skolan har också ett skolråd som består av rektor, två lärare, en politikerfadder, tre föräldrar (som utses av föräldraföreningen) och två elever. Skolrådet är tänkt att fungera som ett forum för dialog. Diskussionerna har bland annat handlat om trafikfrågor och ombyggnationen.

Inspektörerna konstaterar att Furudals skola har ett väl utbyggt system för samverkan och inflytande. Det är positivt att elevrådsrepresentanterna upplever att de har möjlighet att påverka och driva olika frågor.

Elevhälsövård

När det gäller de nationella kraven att alla elever skall få 30 minuters daglig fysisk aktivitet konstaterar inspektörerna att det inte finns organiserade aktiviteter som omfattar alla elever. Däremot finns det i en av klasserna ett projekt som syftar till att eleverna skall ha dagliga fysiska aktiviteter som integreras i det ”vanliga” skolarbetet. Om detta faller väl ut är tanken att arbete skall spridas inom skolan. För de yngre eleverna hänvisar skolan annars till uteaktiviteter som genomförs i samverkan med fritidshemmets personal och för de äldre eleverna de möjligheter till rörelse som ges inom elevens val och ishockeyprofilen. Inspektörerna konstaterar att ett arbete visserligen har påbörjats men att denna

möjlighet ännu inte omfattar alla elever. Inspektörerna bedömer att detta är ett utvecklingsområde och förutsätter att huvudmannen skyndsamt vidtar åtgärder så att de nationella kraven uppfylls.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans arbete mot mobbning bör utvecklas till att omfatta alla former av kränkande behandling vilket också bör anges i handlingsprogrammet. Föräldrars rätt till information bör även tydliggöras. Elevers möjlighet att få daglig fysisk aktivitet måste utvecklas i enlighet med läroplanens krav.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Undervisning, bedömning och betygssättning

De intervjuade föräldrarna uppger att rektorn på föräldramöten allmänt brukar informera om vikten av att eleverna uppnår sina mål. Annars tycker föräldrarna att det främst är på utvecklingssamtalen som de kommer i kontakt med mål och då ofta mer konkret i relation till hur det går för det egna barnet. Föräldrarna tror att deras barn är informerade om vilka krav som gäller, åtminstone när det gäller betygskriterier. Någon enstaka lärare har skickat hem de nationella kursplanemålen så att föräldrarna skall kunna ta del av dessa.

Eleverna i årskurs 9 har fått se kursplanemålen för en del ämnen men inte alla. De är också osäkra på om de har sett målen eller endast betygskriterierna. De yngre eleverna i årskurs 5 har aldrig sett de nationella målen.

Lärarna i årskurserna 7–9 uppger att de brukar ha en genomgång med eleverna vid läsårsstarten om hur de tänkt lägga upp årets arbete. Däremot har det inte förts några kollegiala diskussioner kring frågor om elevinflytande. Lärarna tror dock att de kommunövergripande "lärlagsträffar" som påbörjas under hösten 2004 kan bli ett forum för att diskutera innehållsfrågor. I skolplanen står det att undervisningen skall vara problembaserad. Detta försöker lärarna uppnå genom att variera arbetssätten. De har också fört diskussioner om ämnesövergripande arbete men något konkret har ännu inte kommit igång.

De intervjuade eleverna tycker att de har kunnat påverka att de vill ha flera småprov istället för stora prov. Annars tycker de att mycket arbete sker enskilt även om det emellanåt förekommer grupparbeten, redovisningar och temadagar. De yngre eleverna anser däremot att de kan påverka en del själva, exempelvis vad de vill arbeta med.

Lärarna i årskurserna F-3 genomför utvecklingssamtal, föräldramöte och försöker att alltid ha öppna dörrar för föräldrar som vill besöka. Som underlag för

utvecklingssamtalet har de börjat skriva ett utvecklingsblad, vilket lärarna tycker bidrar till en trepartskänsla. Lärarna som undervisar de yngre eleverna hoppas att detta dokument skall följa med eleverna under hela grundskoletiden.

Bedömningen av de äldre elevernas kunskapsutveckling i förhållande till nationella mål och betygskriterier sker till stor del utifrån provresultat. Efter varje prov som eleverna i årskurs 9 gör får de en betygsgradering. Dessa sammanställs sedan inför slutbetyget. Förutom proven tycker lärarna att de i och med de nationella proven får ett kvitto på hur deras bedömning står sig i ett nationellt likvärdighetsperspektiv.

Inspektörerna har visserligen inte funnit något som indikerar att betygssättningen skulle brista i likvärdighet men konstaterar samtidigt att få samtal förs kring detta mellan lärare inom skolan och mellan kommunens olika skolor. Med det förfaringssätt som beskrivs i stycket ovan bedömer inspektörerna att det finns en risk att betygssättningen i alltför hög grad avgörs av kvantitativa bedömningar efter provresultat. Inspektörerna bedömer därför att det är angeläget att skolan vidtar åtgärder för att säkerställa en rättvis och likvärdig betygssättning.

Inspektörerna konstaterar vidare att det visserligen finns en variation inom skolan och mellan olika årskurser men att eleverna generellt sett ges begränsade möjligheter till inflytande och ansvarstagande över sitt lärande. Att med styrdokumenten som grund föra en diskussion kring elevinflytande, ansvar, användande av mål och betygskriterier samt frågor om bedömning och likvärdighet är ett för Furudals skola mycket angeläget utvecklingsområde. Diskussionen bör även omfatta frågan om elevers kunskapsprogression i ett F–9-perspektiv.

Stöd

Representanterna i kommunens resursteam (skolsköterska, specialpedagog, kurator samt studie- och yrkesvägledare) besöker skolan en dag varje vecka. Skolan kan även söka resurser från resursteamet när den egna kompetensen och möjligheten att ge stöd inte är tillräcklig.

I avsaknad av behörig specialpedagog/speciallärare har en av gruppföreståndarna ett specialpedagogiskt uppdrag motsvarande 50 procent av en tjänst. I första hand arbetar hon i årskurserna 4–6 men även till viss del uppåt och nedåt. Insatserna med de yngsta eleverna handlar i första hand om lästräning.

Klasskonferens genomförs en gång per termin. För övrigt lyfter rektorn fram den lilla skolans fördelar med närhet och korta beslutsvägar som ett sätt att få reda på hur skolans elever utvecklas. Eftersom skolan saknar tillgång till egen psykolog har externa tjänster köpts in vid behov.

Skolans sju elevassistenter har satts in för att stödja enskilda elever. En del av de intervjuade föräldrarna ifrågasätter dock om detta stöd är adekvat i förhållande till elevernas behov. Inspektörernas konstaterar att föräldrafunderingarna kring detta är befogade och bedömer att skolan behöver vidta åtgärder för att följa upp och utvärdera hur väl de insatta stödinsatserna fyller sitt syfte. Utifrån detta bör en diskussion föras kring eventuella elevassistenters funktion och arbetsuppgifter.

Vid inspektionstillfället hade 25 av skolans elever åtgärdsprogram. Av de exempel på åtgärdsprogram som inspektörerna tagit del av framgår att en del elever,

som enligt skolans beskrivning har "IG", har erbjudits stöd på de så kallade TEAMUS-passen (tre gånger 60 minuter varje vecka för de äldre eleverna). Syftet med TEAMUS är att eleverna själva, bland annat utifrån uppgifter de fått av lärarna, skall kunna välja vad de vill arbeta med men också kunna erbjudas särskilt stöd.

Sammantaget bedömer inspektörerna att skolans arbete med stöd till elever behöver utvecklas. Arbetet bör omfatta en diskussion om hur det förebyggande och långsiktiga arbetet ser ut samt hur behovet av specialpedagogisk kompetens skall kunna tillgodoses. Bedömningen är vidare att det finns en risk att TEAMUS-tiden i alltför hög grad blir det enda stöd som elever kan erbjudas, vilket inte kan betraktas som tillräckligt. Inspektörerna vill också uppmärksamma skolan på att beteckningen "IG" inte finns inom den obligatoriska skolan.

Samverkan och öppenhet

Furudals skola delar på en studie- och yrkesvägledartjänst med Rättviksskolan. Studie- och yrkesorienteringsprocessen inleds i och med att studie- och yrkesvägledaren under höstterminen i årskurs 8 ger generell information inför gymnasievalet. Under vårterminen i åttan går eleverna ut på praktisk arbetslivsorientering (prao) och gör även besök på gymnasieskolan. På hösten i årskurs 9 håller vägledaren i klassvisa föräldramöten där också eleverna ibland deltar. Gymnasieskolorna i Rättvik, Mora och Leksand håller öppet hus. Enskilda elevsamtal genomförs, ibland också med föräldrar. Samarbetet mellan vägledaren och lärarna på Furudals skola har, enligt vägledaren, hittills varit begränsat men borde kunna utvecklas så att kopplingen mellan undervisning och arbetsliv blir bättre. Övergången från grundskola till gymnasieskola är enligt vägledaren ett område som skulle kunna utvecklas, till exempel så skulle informationsöverförandet kring enskilda elever kunna förbättras.

När det gäller övergångar inom och mellan skolformer så sker överlämnandet mellan årskurserna 3 och 4 från lärare till lärare. De intervjuade föräldrarna upplever dock att det är ett stort steg att gå från årskurs 3 till årskurs 4.

Som tidigare påpekats bedömer inspektörerna att Furudals skola behöver föra en diskussion om elevernas utveckling i ett F-9-perspektiv. Sett i ett vidare sammanhang bör detta även relateras till hur utbildningen på Furudals skola förhåller sig till elevernas fortsatta studier och arbetsliv. En del av detta är att utveckla rutiner för övergångar och samarbete såväl inom skolan som mellan olika skolformer.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att den pedagogiska verksamheten i Furudals skola är godtagbar. Skolan behöver diskutera och utveckla det pedagogiska arbetet så att eleverna i högre grad ges möjlighet att ta ansvar för sitt eget lärande. Vidare behöver skolan vidta åtgärder för att säkerställa en rättvis och likvärdig betygssättning samt att alla elever får adekvat stöd utifrån sina behov. Som en del i diskussionen om kontinuitet och progression i elevernas lärande behöver också samarbetet utvecklas såväl inom skolan som mellan grund- och gymnasieskola. Detta arbete bör omfatta såväl pedagogiska frågor som utvecklande av övergångsrutiner.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Innan rektorn anställdes som rektor arbetade han i Furudals skola som NO-lärare. Han har en bakgrund som ingenjör men saknar lärarutbildning. Efter det att han anställdes som rektor har han genomgått den statliga rektorsutbildningen.

Skolans arbetsplan beskrivs av rektorn som ett levande instrument som successivt utvecklas i samarbete med lärarna. Arbetsplanen omfattar 15 rubriker och rymmer bland annat en redovisning av hur arbetsplanen relaterar till kommunens skolplanemål.

Skolans kvalitetsarbete går till så att varje arbetslag skriver en verksamhetsberättelse och även formulerar kommentarer till skolplanemålen. Dessa utgör sedan grunden för kvalitetsredovisningen som rektorn arbetar med när lärarna har gått på sommarlov. Denna innehåller i viss mån bedömning av resultat och förslag till förbättringsåtgärder. Varken de intervjuade lärarna eller föräldrarna har sett kvalitetsredovisningen i färdigt skick. För övrigt utgörs skolans utvärderingsarbete inte av någon systematisk uppföljning även om enstaka enkätundersökningar tidigare har genomförts. Däremot försöker rektorn att vara aktiv och kontinuerligt samtala med såväl personal som elever. Även personalen beskriver att de får kunskap om måluppfyllelsen genom att prata med eleverna. Den intervjuade föräldragruppen uppger att den enda utvärdering som de deltar i är via samtal i föräldraföreningen och via det som diskuteras på utvecklingssamtalen.

Enligt rektorn går mycket av hans tid åt till praktiska och administrativa frågor, under senare år framför allt till frågor kopplade till ombyggnationerna. Det som kommer i kläm och som han tycker att han inte hinner med är det pedagogiska ledarskapet. Om situationen var annorlunda skulle han framför allt vilja driva utvecklingen av tematiskt arbetssätt där en strävan efter helhet och variation skulle kunna ge en koppling till elevernas erfarenheter. Annars menar rektorn att väl fungerande arbetslag är ett bra sätt att styra på. Ett komplement till detta är att enskilda elevers utveckling följs upp på klasskonferenserna. De intervjuade personalgrupperna tycker själva att de hittills har varit dåliga på att diskutera pedagogiska frågor.

Inspektörerna bedömer att skolans kvalitetsarbete har kommit igång på ett bra sätt men att detta bör utvecklas så att såväl elever, personal som föräldrar görs delaktiga i detta. Ett mer utvecklat systematiskt kvalitetsarbete borde kunna ge skolan ett värdefullt utvecklingsinstrument och bland annat utgöra en del av det pedagogiska ledarskapet som vid inspektionstillfället var eftersatt.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans kvalitetsredovisning behöver utvecklas så att den tydligare bedömer resultaten i förhållande till de nationella målen och hur skolan vill förbättra det pedagogiska arbetet.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Organisationen för elevens val ser olika ut i de olika årskurserna. I de tidigare årskurserna görs ett program inom klassens ram, varannan vecka slöjd och varannan vecka ett val efter diskussion i klasserna. I årskurserna 4-6 har eleverna omröstning vid varje tillfälle och i de senare årskurserna erbjuds fasta alternativ i form av bild, idrott och hälsa, teknik och slöjd. Eleverna framförde i intervjun att de också skulle önska drama och musik. Inspektörerna bedömer att det sätt som Furudals anordnar elevens val på visserligen uppfyller författningarnas krav men vill uppmärksamma huvudmannen på vikten av att eleverna över tid erbjuds ett allsidigt urval ämnen som de kan fördjupa och bredda sig inom. Inspektörerna vill även uppmärksamma såväl skolan som huvudmannen att det utbud som erbjuds beslutas på skolnivå men att delegation från styrelsen till rektor saknas. Se vidare i kommunrapporten angående detta.

Skolans ishockeyprofil omfattar 180 minuter per vecka för de elever som valt detta. Tid tas från elevens val och det så kallade TEAMUS. Vid inspektionstillfället erbjöds språkval i tyska och spanska.

Enligt intervjun med föräldrarna bedömer inspektörerna att skolan behöver utveckla informationen till hemmen om mål, innehåll, arbetsformer, valmöjligheter samt rättigheter och skyldigheter. Föräldrarna efterlyste vidare information om hur organisationen för eleverna i de åldersblandade klasserna 4-5 och 5-6 kommer att se ut på sikt.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att eleverna på Furudals skola erbjuds utbildning i den omfattning och valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Information till föräldrar och elevens val behöver utvecklas.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Kompetens

Personalen i arbetslaget F-3 har utbildning till förskollärare respektive lågstadielärare. Lärarna i årskurserna 4–6 har 1–7-läro-utbildning, samtliga med inriktning sv/so förutom en med ma/no som är tjänstledig. När det däremot gäller årskurserna 7-9 finns det betydligt färre personal med utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak bedriver. Förutom de enstaka timmar som 1-7-lärarna genomför i de senare årskurserna finns det två personer (1,5 tjänst) som är utbildade för undervisning i engelska, so, idrott och hälsa, biologi och fysik. Detta innebär att resterande ämnen undervisas av lärare utan adekvat utbildning. Enligt rektorn har diskussioner förts om att vidareutbilda 1–7-lärare till 4–9-lärare. Omfattning och villkor var dock vid inspektionstillfället ej fastställt.

De kompetensutvecklingsmedel som budgeterats är för år 2004 endast 150 kronor per anställd och för nästkommande år 1 000 kronor. Utöver detta finns för åren 2003-2005 ett kompetensutvecklingsprojekt som finansieras med EU-medel. Rektorn menar dock att det finns en osäkerhet hur någon kompetensutveckling av mer omfattande art skall kunna organiseras när dessa pengar är slut.

Inspektörerna bedömer att tillgången till utbildade lärare till och med årskurs 6 huvudsakligen är god men att situationen för de äldre eleverna är otillfredsställande. Inspektörerna förutsätter att huvudmannen vidtar nödvändiga åtgärder så att elevers rätt till en god utbildning inte åsidosätts.

Ekonomiska resurser

Vid återkommande tillfällen under inspektionen tar de intervjuade upp frågan om otillräckliga ekonomiska resurser. Skolans personal har upprättat en skrivelse till Barn- och utbildningsnämnden där det framgår att det kommer att bli omöjligt att klara skollagens krav. Enligt rektorn måste de ekonomiska förutsättningarna ses i förhållande till den lilla glesbygdsskolans speciella förutsättningar, vilket alltså enligt rektorn innebär en merkostnad. Om skolan hade bättre ekonomi skulle rektor bland annat anställa speciallärare samt göra om vissa gruppindelningar. Rektorn menar att de befintliga medlen till stor del går åt till att få fram en grundorganisation och att möjligheterna till stöd i realiteten är begränsade på grund av en resursfördelningsproblematik, ett problem som han har återkopplat till förvaltningen.

Inspektörernas bedömning är att huvudmannen måste ta initiativ till en diskussion om hur elevers rätt till en god utbildning skall tillgodoses, ur ett ekonomiskt, organisatoriskt och personalkompetensperspektiv.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att huvudmannen måste vidta åtgärder för att öka antalet lärare med utbildning för den undervisning de i huvudsak skall bedriva till skolans senare årskurser. När det gäller den oro som skolans personal uttryckt att eleverna inte kommer att få det stöd de har rätt till, bedömer inspektörerna att detta är ett mycket viktigt område att diskutera vidare men också att relatera till övriga utvecklingsområden som har lyfts fram i denna rapport.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Furudals skola övergripande är av godtagbar kvalitet. Skolans elever erbjuds nyrenoverade fina lokaler och en vacker närmiljö. Skolan har också många kvaliteter, exempelvis de olika forum som finns för samverkan och inflytande.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- Arbetet mot kränkande behandling måste utvecklas till att omfatta alla former av kränkningar och så att föräldrars rätt till information tydliggörs.
- Åtgärder behöver vidtas för att säkerställa en likvärdig och rättvis betygsättning.
- Alla elevers möjlighet att få daglig fysisk aktivitet måste tillgodoses.
- Det pedagogiska arbetet behöver utvecklas så att eleverna i högre grad ges möjlighet till inflytande och ansvarstagande för sitt lärande.
- Åtgärder måste vidtas så att det blir säkerställt att alla elever ges det stöd de har rätt till.
- Samarbetet behöver utvecklas såväl inom skolan som mellan olika grundskolor och gymnasieskola. Detta arbete bör omfatta såväl pedagogiska frågor som utvecklande av övergångsrutiner.
- Kvalitetsredovisningen behöver förbättras så att den tillfullo uppfyller de krav som förordningen ställer och därmed utgör ett redskap för att öka måluppfyllelsen.
- Elevers val behöver utvecklas så att eleverna ges ett allsidigt urval av ämnen som kan fördjupas och breddas.
- Informationen till föräldrar behöver förbättras avseende mål, innehåll, arbetsformer, valmöjligheter samt rättigheter och skyldigheter.
- Åtgärder måste vidtas för att öka andelen lärare med utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak bedriver i de senare årskurserna.

Datum	Ort
2005-03-08	Stockholm

Andreas Bergh
Anna Bergstedt Nordqvist